

Υποτίμηση Μισθού έναντι Υποτίμησης Νομίσματος, Τιμές και Κατανομή Εισοδήματος: Συγκριτική Ανάλυση Εισροών-Εκροών της Ελληνικής και Ιταλικής Οικονομίας

Θεόδωρος ΜΑΡΙΟΛΗΣ

Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης, Πάντειο Πανεπιστήμιο
Ομάδα Μελέτης Στραφφαϊανών Οικονομικών» (ΟΜΣΟ)
Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών Δημήτρης Μπάτσης

Νικόλαος ΡΟΔΟΥΣΑΚΗΣ

Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ)
Ομάδα Μελέτης Στραφφαϊανών Οικονομικών» (ΟΜΣΟ)
Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών Δημήτρης Μπάτσης

Αποστόλης ΚΑΤΣΙΝΟΣ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
& Τμήμα Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος

Αποκλίσεις ανταγωνιστικότητας εντός του ευρωζωνικού συστήματος

- Κατά τη περίοδο 2008-2009, οι λεγόμενες .οικονομίες PIIGS., δηλαδή η Πορτογαλία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ελλάδα και η Ισπανία, αντιμετώπισαν σοβαρές εξωτερικές και δημοσιονομικές ανισορροπίες.
- Αρκετοί οικονομολόγοι υποστήριξαν ότι, παρόλο που οι ανισορροπίες αυτές αντανakλούν (στον ένα ή στον άλλο βαθμό) σημαντικές αποκλίσεις ανταγωνιστικότητας εντός του ευρωζωνικού συστήματος, μία έξοδος από την ΟΝΕ θα οδηγούσε σε φαύλους κύκλους υποτιμήσεων νομίσματος, έλλειψης εισροών κεφαλαίων, αδυναμίας χρηματοδότησης ελλειμμάτων και ύφεσης.
- Ως εκ τούτου, η εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων πολιτικής δημοσιονομικής και μισθολογικής υποτίμησης προτάθηκε ως ένας πιθανός, αν και οδυνηρός, τρόπος αντιμετώπισης της .κρίσης των PIIGS.

Στρατηγική της εσωτερικής υποτίμησης

- Το 2015 οι μέσοι πραγματικοί μισθοί στην Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία παρέμεναν μειωμένοι σε σχέση με τα επίπεδα του 2007 (στην Ελλάδα οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά περίπου 25%) International Labour Organization (2016, pp. 12-13)
- Θετικές συνέπειες στην ανταγωνιστικότητα επηρεάστηκαν αρνητικά από:
 1. την παράλληλη αύξηση των συντελεστών εμμέσων φόρων
 2. τον μη-έλεγχο, από τις εθνικές αρχές, της συναλλαγματικής ισοτιμίας: Ανατίμηση του ευρώ κατά τις περιόδους Ιούνιος 2010-Μάιος 2011 (19% ως προς το \$) και Ιούλιος 2012-Μάιος 2014 (13% ως προς το δολάριο).
- Από την άλλη πλευρά, είναι αξιοσημείωτο ότι δεν υπήρξαν οι αναμενόμενες διαδικασίες αντιστοίχων εσωτερικών ανατιμήσεων στις οικονομίες των «πιστωτών».

Υποτίμηση του ευρώ

- Έτσι, στα τέλη του 2014, ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη κατέστη αρνητικός, ενώ η ανακοίνωση από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (στις 22 Ιανουαρίου 2015) του λεγόμενου Προγράμματος Ποσοτικής Χαλάρωσης (QE), συνολικού ποσού 1,1 τρισεκατομμυρίου ευρώ, οδήγησε σε σημαντικές υποτιμήσεις του ευρώ έναντι των κυριότερων διεθνών νομισμάτων. Από τις αρχές Μαΐου του 2014 έως το τέλος Μαΐου 2015, το ευρώ υποτιμήθηκε κατά 23% ως προς το δολάριο ΗΠΑ (και κατά 12% ως προς ένα σύνολο νομισμάτων 38 βασικών εμπορικών εταιρών της Ευρωζώνης – βλέπε European Central Bank, 2015, p.11).

Εχουν εφαρμοστεί διαδοχικά και οι δύο πολιτικές υποτίμησης

- Στην περίπτωση της Ελλάδας, στη συμπίεση της συνολικής ενεργού ζήτησως, στην εκβάθυνση της ύφεσης, στην αύξηση της ανεργίας και, έτσι, δηλαδή μέσω συρρίκνωσης των διαστάσεων της οικονομίας, σε διόρθωση των εξωτερικών και δημοσίων ελλειμμάτων.
- Σε κάθε περίπτωση, όμως, δεν συνέβαλαν στην επανεκκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας, και το γεγονός ότι εφαρμόστηκαν και οι δύο συνιστά, πρακτικά, ομολογία ότι εκείνη της υποτίμησης μισθού ήταν ανεπιτυχής σε αναπτυξιακούς όρους.
- Προειδοποίηση της επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (στις 13 Φεβρουαρίου 2019, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συνεδρίου του Μονάχου) για το διευρυνόμενο οικονομικό χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου της Ευρωζώνης.

Αντικείμενο: Εμπειρικές εκτιμήσεις για τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των υποτιμήσεων μισθού και νομίσματος στις τιμές και στη διαταξική κατανομή του κοινωνικού εισοδήματος δύο «οικονομιών PIGS», δηλαδή της Ελλάδας και της Ιταλίας.

Αναλυτικό Πλαίσιο: Κατασκευάζουμε δύο ομόλογα σραφφαϊανά δυναμικά τιμιακά υποδείγματα εισροών-εκροών.

Στατιστικά Στοιχεία: Συμμετρικός Πίνακα Εισροών-Εκροών του έτους 2010.

- Αυτές οι δύο οικονομίες χαρακτηρίζονται από διαφορετικά επίπεδα παραγωγής και παραγωγικές δομές και, ταυτόχρονα, παρουσίασαν διαφορετικά ποσοστά υποτίμησης μισθού.

Βασικές Υποθέσεις

1. Αμετάβλητα ονομαστικά κλαδικά «ποσοστά κέρδους» και αμετάβλητοι κλαδικοί φορολογικοί συντελεστές.
2. Αμετάβλητες τιμές εισαγομένων εμπορευμάτων (σε ξένο νόμισμα).
3. Στην περίπτωση της εξωτερικής υποτίμησης, αμετάβλητα πραγματικά κλαδικά ωρομίσθια.
4. Δεν υπάρχει υποκατάσταση στην παραγωγή και στην κατανάλωση.

Αναλυτικό Πλαίσιο

$$\mathbf{p}^\top = (\mathbf{p}^\top \mathbf{D} + E\mathbf{p}^{*\top} \mathbf{M} + \mathbf{p}^\top \hat{\mathbf{T}})[\mathbf{I} + \hat{\mathbf{r}}] + \mathbf{w}^\top \hat{\mathbf{L}}$$

ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΜΙΣΘΟΥ

$$\mathbf{F} \equiv [\mathbf{D} + \hat{\mathbf{T}}][\mathbf{I} + \hat{\mathbf{r}}]$$

$$\mathbf{m}^\top \equiv \mathbf{p}^{*\top} \mathbf{M}[\mathbf{I} + \hat{\mathbf{r}}]$$

$$\mathbf{p}^\top = \mathbf{p}^\top \mathbf{F} + E\mathbf{m}^\top + \mathbf{w}^\top \hat{\mathbf{L}}$$

$$\mathbf{p}_0^\top = \mathbf{p}^\top, \mathbf{w}'^\top \equiv (1-w)\mathbf{w}^\top$$

$$\mathbf{p}_{t+1}^\top = \mathbf{p}_0^\top \mathbf{F}^{t+1} + (E\mathbf{m}^\top + \mathbf{w}'^\top \hat{\mathbf{L}})[\mathbf{F}^t + \mathbf{F}^{t-1} + \dots + \mathbf{F} + \mathbf{I}]$$

$$\mathbf{p}_\infty^\top \equiv (E\mathbf{m}^\top + \mathbf{w}'^\top \hat{\mathbf{L}})[\mathbf{I} - \mathbf{F}]^{-1}, \mathbf{p}_\infty^\top > (1-w)\mathbf{p}_0^\top$$

$$\mathbf{w}^{-1}(\mathbf{p}_{t+1}^\top - \mathbf{p}_t^\top) = -\mathbf{w}^\top \hat{\mathbf{L}} \mathbf{F}^t$$

ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ

$$\mathbf{w}^\top = \mathbf{p}^\top \mathbf{B} + E\mathbf{p}^{*\top} \mathbf{B}^*$$

$$\mathbf{G} \equiv \mathbf{F} + \mathbf{B} \hat{\mathbf{L}}$$

$$\mathbf{h}^\top \equiv \mathbf{m}^\top + \mathbf{p}^{*\top} \mathbf{B}^* \hat{\mathbf{L}}$$

$$\mathbf{p}^\top = \mathbf{p}^\top \mathbf{G} + E\mathbf{h}^\top$$

$$\mathbf{p}_0^\top = \mathbf{p}^\top, E' \equiv (1+\varepsilon)E$$

$$\mathbf{p}_{t+1}^\top = \mathbf{p}_0^\top \mathbf{G}^{t+1} + E'\mathbf{h}^\top [\mathbf{G}^t + \mathbf{G}^{t-1} + \dots + \mathbf{G} + \mathbf{I}]$$

$$\mathbf{p}_\infty^\top \equiv E'\mathbf{h}^\top [\mathbf{I} - \mathbf{G}]^{-1}, \mathbf{p}_\infty^\top = (1+\varepsilon)\mathbf{p}_0^\top$$

$$\varepsilon^{-1}(\mathbf{p}_{t+1}^\top - \mathbf{p}_t^\top) = \mathbf{h}^\top \mathbf{G}^t$$

Αναλυτικό Πλαίσιο (Μακροχρόνια Περίοδος)

$$\mathbf{p}^T = \mathbf{p}^T \mathbf{F} + E \mathbf{m}^T + \mathbf{w}^T \hat{\mathbf{L}}$$

$$\bar{\mathbf{w}} \equiv (\mathbf{w}^T \hat{\mathbf{L}} \mathbf{x})(\mathbf{e}^T \hat{\mathbf{L}} \mathbf{x})^{-1}$$

$$\bar{\mathbf{F}}(\bar{r}) \equiv [\mathbf{D} + \hat{\mathbf{T}}][\mathbf{I} + \bar{r}(\bar{r}_0^{-1} \hat{\mathbf{r}})]$$

$$\bar{\mathbf{m}}(\bar{r})^T \equiv \mathbf{p}^{*T} \mathbf{M}[\mathbf{I} + \bar{r}(\bar{r}_0^{-1} \hat{\mathbf{r}})]$$

$$\bar{\mathbf{p}}^T \bar{E}^{-1} = [\mathbf{m}^T + (\bar{\mathbf{w}} \bar{E}^{-1})(\bar{\mathbf{w}}^{-1} \mathbf{w}^T) \hat{\mathbf{L}}][\mathbf{I} - \mathbf{F}]^{-1}$$

$$\bar{\mathbf{p}}^T \bar{E}^{-1} = (\bar{\mathbf{m}}(\bar{r})^T + \bar{E}^{-1} \mathbf{w}^T \hat{\mathbf{L}})[\mathbf{I} - \bar{\mathbf{F}}(\bar{r})]^{-1}$$

$$\bar{\mathbf{p}}^T \mathbf{z} = 1, \mathbf{z} \equiv (\mathbf{p}_0^T \mathbf{E} \mathbf{x})^{-1} \mathbf{E} \mathbf{x}$$

$$\bar{\mathbf{p}}^T \mathbf{z} = 1, \mathbf{z} \equiv (\mathbf{p}_0^T \mathbf{E} \mathbf{x})^{-1} \mathbf{E} \mathbf{x}$$

$$\bar{\mathbf{w}} = (1 - \bar{E} \mathbf{m}^T [\mathbf{I} - \mathbf{F}]^{-1} \mathbf{z}) [(\bar{\mathbf{w}}^{-1} \mathbf{w}^T) \hat{\mathbf{L}} [\mathbf{I} - \mathbf{F}]^{-1} \mathbf{z}]^{-1}$$

$$\bar{E} = (1 - \mathbf{w}^T \hat{\mathbf{L}} [\mathbf{I} - \bar{\mathbf{F}}(\bar{r})]^{-1} \mathbf{z}) (\bar{\mathbf{m}}(\bar{r})^T [\mathbf{I} - \bar{\mathbf{F}}(\bar{r})]^{-1} \mathbf{z})^{-1}$$

Η εξέλιξη του δείκτη διεθνικής ανταγωνιστικότητας (%)

Ελλάδα

Υποτίμηση μισθού				
	$w = 20\%$	$w = 30\%$	$w = 40\%$	$w = 50\%$
$t = 1$	102.3	103.5	104.7	105.9
$t = 2$	104.1	106.2	108.5	110.8
$t = 3$	105.3	108.2	111.3	114.5
$t \rightarrow +\infty$	108.5	113.2	118.4	124.1
Υποτίμηση νομίσματος				
	$\varepsilon = 20\%$	$\varepsilon = 30\%$	$\varepsilon = 40\%$	$\varepsilon = 50\%$
$t = 1$	112.6	118.3	123.7	128.8
$t = 2$	109.7	113.9	117.8	121.4
$t = 3$	107.9	111.2	114.3	117.1

Ιταλία

Υποτίμηση μισθού				
	$w = 20\%$	$w = 30\%$	$w = 40\%$	$w = 50\%$
$t = 1$	102.3	103.5	104.8	106.1
$t = 2$	104.1	106.3	108.6	111.0
$t = 3$	105.4	108.4	111.5	114.8
$t \rightarrow +\infty$	109.2	114.5	120.3	126.7
Υποτίμηση νομίσματος				
	$\varepsilon = 20\%$	$\varepsilon = 30\%$	$\varepsilon = 40\%$	$\varepsilon = 50\%$
$t = 1$	114.2	120.7	127.0	133.0
$t = 2$	111.4	116.5	121.3	125.8
$t = 3$	109.5	113.7	117.5	121.0

Μακροχρόνιες επιπτώσεις των δύο υποτιμήσεων

Υποτίμηση μισθού		
	$w = 20\%$	$w = 30\%$
Ελλάδα	91.6%	95.0%
Ιταλία	59.8%	62.5%

Υποτίμηση νομίσματος				
	$\varepsilon = 30\%$		$\varepsilon = 50\%$	
	Ωρομίσθιο	Ποσοστό κέρδους	Ωρομίσθιο	Ποσοστό κέρδους
Ελλάδα	0.003	68.4%	0.001	57.7%
Ιταλία	0.006	42.1%	0.003	33.5%

Η εξέλιξη του σχετικού μέσου πραγματικού ποσοστού των κερδών

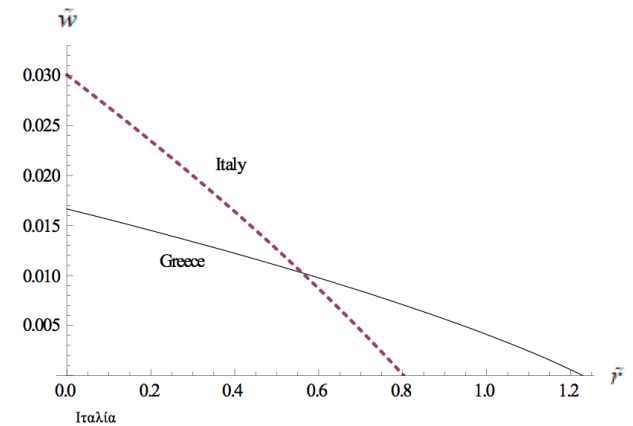
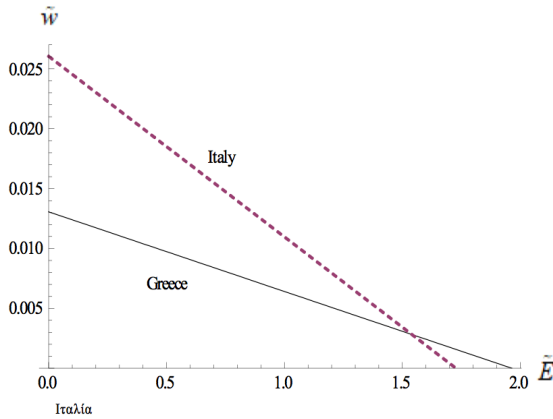
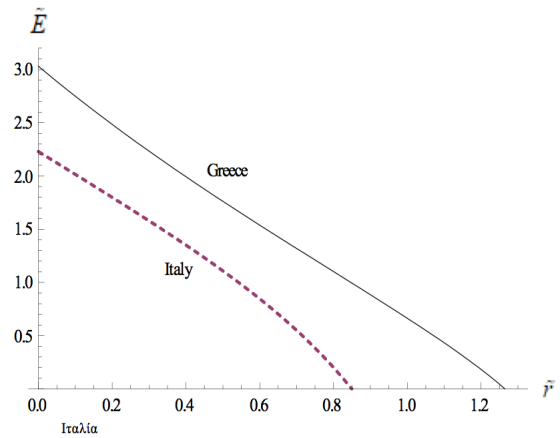
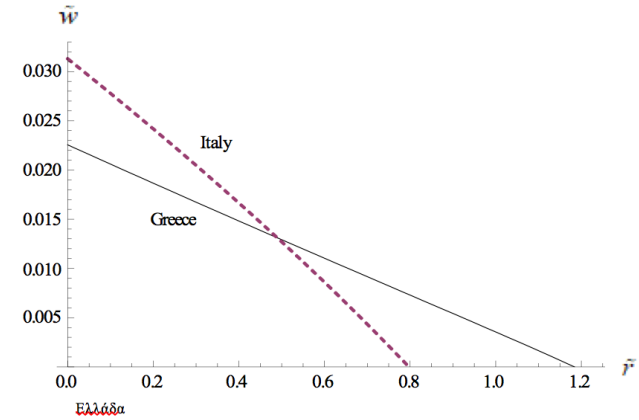
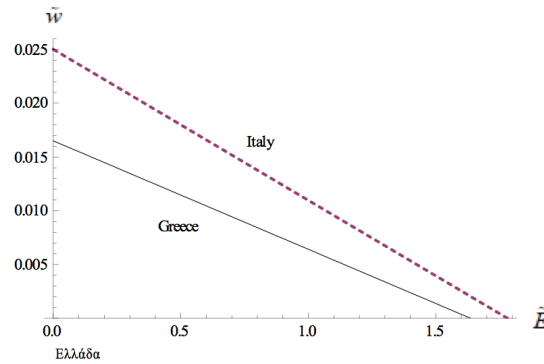
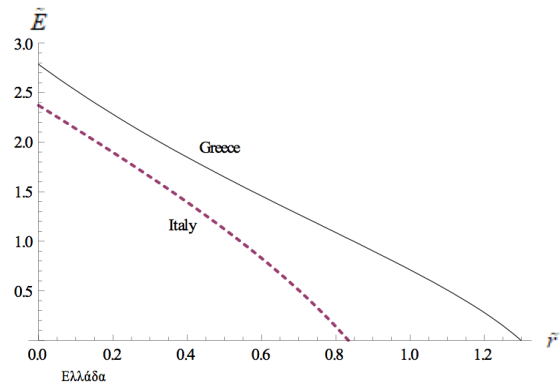
Ελλάδα

	Υποτίμηση μισθού		Υποτίμηση νομίσματος
	$w = 20\%$	$w = 30\%$	$\varepsilon = 50\%$
$t = 1$	108.1	112.4	81.0
$t = 2$	104.8	107.4	87.0
$t = 3$	103.3	105.1	90.1
$t = 4$	102.3	103.6	92.1

Ιταλία

	Υποτίμηση μισθού		Υποτίμηση νομίσματος
	$w = 20\%$	$w = 30\%$	$\varepsilon = 50\%$
$t = 1$	109.3	114.1	80.4
$t = 2$	105.9	109.1	84.7
$t = 3$	104.4	106.8	87.8
$t = 4$	103.2	105.0	90.0

Τα τρία trade-off

trade-off E- r

trade-off w-E

trade-off w-r

Ένα σύντομο σχόλιο

- Υποτίμηση Μισθού: Τείνει να μειώσει τις τιμές όλων των εμπορευμάτων αλλά πιο πολύ εκείνων, τα οποία είναι εντάσεως εργασίας (άμεσα και έμμεσα). Οπότε τείνει να είναι τόσο πιο αποτελεσματική όσο περισσότερο οι εξαγωγές μίας χώρας είναι εντάσεως εργασίας.
- Υποτίμηση Νομίσματος: Τείνει να αυξήσει τις τιμές όλων των εμπορευμάτων αλλά πιο πολύ εκείνων που είναι εντάσεως εισαγομένων εμπορευμάτων. Οπότε τείνει να είναι τόσο πιο αποτελεσματική όσο περισσότερο οι εξαγωγές μίας χώρας είναι εντάσεως εγχωρίων εμπορευμάτων.

Συμπεράσματα

- Οι μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις της υποτίμησης μισθού στη διεθνή συναθροιστική τιμακή ανταγωνιστικότητα τείνουν να είναι παρόμοιες στις εν λόγω δύο οικονομίες, ενώ οι αντίστοιχες επιπτώσεις της υποτίμησης νομίσματος είναι πιο ευνοϊκές για την περίπτωση της Ιταλικής οικονομίας. Αυτά απορρέουν από τις διαφορές μεταξύ των δύο οικονομιών σχετικά με:
 - (α) τη σύνθεση των εξαγωγών
 - (β) τις κλαδικές εντάσεις εργασίας και εισαγομένων εισροών.
- Σε όρους μεσοπρόθεσμης βελτίωσης της διεθνούς τιμακής ανταγωνιστικότητας, η υποτίμηση μισθού εμφανίζεται ως συγκριτικά πιο αργή και λιγότερο αποτελεσματική διαδικασία από ό,τι η υποτίμηση νομίσματος.
- Παρότι και τα δύο είδη υποτιμήσεων δύνανται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κατανομή του εισοδήματος, εκείνο της υποτίμησης νομίσματος ενέχει σειρά εναλλακτικών μεταξύ τους διανεμητικών καθεστώτων. Μακροπρόθεσμα, ο μοναδιαίος μισθός αντιδρά πιο έντονα από ό,τι το ποσοστό κέρδους σε μία υποτίμηση νομίσματος.

Συμπεράσματα

- Δεδομένων των υφιστάμενων διαφορών μεταξύ των δύο εθνικών οικονομιών ως προς:
 - (α) τις παραγωγικότητες εργασίας και κεφαλαίου
 - (β) το μερίδιο της αλλοδαπής προστιθέμενης αξίας στην τελική ζήτηση για εγχωρίως παραγόμενα εμπορεύματασηματίζεται, τελικά, μία μάλλον μεικτή-συγκεχυμένη εικόνα για τις συγκριτικές μακροπρόθεσμες συναθροιστικές επιδόσεις των δύο οικονομιών αναφορικά με τα δύο είδη υποτίμησης.
- Απαιτείται ένα ευρύτερο και περισσότερο ευέλικτο πλαίσιο άσκησης οικονομικής πολιτικής, το οποίο να περιλαμβάνει: από τη μία πλευρά, Ευρωζωνική βιομηχανική και εμπορική πολιτική, σε συνδυασμό με υποτίμηση νομίσματος και, από την άλλη πλευρά, ανά χώρα και ανά κλάδο πολιτικές μεταβολής μισθού και διαχείρισης της ενεργού ζήτησης.